

Ricard Tomàs: «Qui és un jutge o Aigües de Barcelona per fer que un ajuntament surti d'una administració on s'ha entrat voluntàriament?»

Ricard Tomàs Puig és enginyer per l'Institut Químic de Sarrià i enginyer industrial per la Universitat Ramon Llull. Jubilat des del 2021, va ser director d'Operacions i adjunt a Gerència a Aigües de Manresa S.A, on havia estat director d'Explotació, cap del Servei de Producció i Qualitat i cap de planta de Depuració d'Aigües Residuals. Abans havia treballat com a ajudant tècnic a Egrema i durant deu mesos com enginyer químic a Pirelli. Ha estudiat violí i viola al Conservatori Municipal de Música i de 1985 a 1996 toca a l'Obrador Instrumental de Joventuts Musicals. És un apassionat de l'òpera.

Ricard Tomàs Puig. Foto: Francesc Rubí

? Quins estudis vas fer al Conservatori de Música?

? Hi vaig aprendre violí, amb el professor Altimiras. Després vaig tenir Josep M. Serra, que havia dirigit la Banda Municipal. Posteriorment estudio viola amb Pàmies, Casademont i López. Més endavant vam fer un trio amb Josep M. Vilar (violoncel) i Isabel Gutiérrez (piano), però no va funcionar perquè jo era un músic d'estar per casa.

«No he entès mai com la música no és una assignatura fonamental en l'ensenyament»

Obrador Instrumental

? Com valors l'etapa com a músic de l'Obrador Instrumental?

? Vaig estar més de deu anys fent concerts per Catalunya. Va ser una experiència molt interessant. Els 25 membres de l'Orquestra de Cambra érem amics, tot i que hi havia dos perfils clarament diferenciats: els que gaudíem de la música, però no pensàvem dedicar-nos-hi professionalment, i la part formada per antics escolans de Montserrat o els germans Cases, que posteriorment esdevindrien professionals de la música. L'orquestra es va desfer perquè aquesta diferència es va fer ingovernable. Era dels afeccionats a qui cada vegada costava més tocar el que ens proposaven, per dificultats tècniques. En una època en què no hi havia gaires orquestres, va ser una gran aportació.

? Darrerament, t'has aficionat a l'òpera?

? Des de fa uns deu anys, perquè abans no la suportava. Un dia vaig acompanyar les filles al *Musical més petit*, amb Manu Guix que tocava al piano fragments de la flauta màgica i del Rèquiem de Mozart. Em va entrar el *Confutatis* del Rèquiem fins a posar-me la pell de gallina. De seguida, vaig anar a Born 12 per comprar-me aquestes músiques que vaig escoltar amb entusiasme. Després va sorgir l'oportunitat d'anar al Liceu. Una de les meves germanes viu a Barcelona i el meu cunyat es van oferir a comprar entrades i vam començar a veure òperes. De mica en mica hi vaig anar entrant. Abans d'anar-hi l'estudiava a fons i l'escoltava moltes vegades. Com que sabia el que passava, podia gaudir de l'espectacle visual i auditiu. M'agrada triar el programa i anar a dalt al galliner perquè se sent millor. Tinc una base de dades de la meva experiència amb l'òpera: cantants, directors d'orquestra, d'escenografia...

? La música hauria de ser una assignatura obligatòria en l'ensenyament?

? Sempre he estat convençut que és una matèria molt interessant pel procés formatiu de les persones. No trobaràs cap assignatura que permeti treballar tants aspectes: memòria, sensibilitat, moviments de cos, treball en equip... No he entès mai com no és una assignatura fonamental. La música fa rutllar el cervell. He batallat molt perquè en el procés educatiu s'implanti l'ensenyament musical i em vaig barallar amb el departament d'Ensenyament, ja que ens deien que les activitats extraescolars s'havien de fer fora de l'horari lectiu. Les meves filles anaven a Fonollosa, on vam aconseguir que tots els nens toquessin un instrument perquè vam incorporar la música i d'altres matèries en l'horari escolar. Tots els nens es quedaven a dinar i aprofitaven la franja de les dotze a les tres. Va ser un èxit perquè pares, ajuntament i claustre de l'escola vam anar tots a l'una.

? Què destacaries de l'ensenyament a l'Institut Químic de Sarrià?

? Tenien un sistema de formació peculiar i molt valorat en el camp empresarial, individual i pràctic. Basat en autoaprenentatge, t'ensenyaven a espavilar-te i et preparaven perquè poguessis fer front al que et trobessis a la vida. Tenia neguit mediambiental, però aleshores no era una matèria prioritària. Vaig aconseguir que el projecte final de carrera fos sobre el tractament d'aigües residuals, en el procés de fangs activats, que es fa servir en les depuradores del voltant.

? Com vas viure l'absorció de l'empresa familiar Egrema per part de Ruiz Mateos?

? No vaig voler veure'l ni parlar-hi. Recordo el dia que va venir amb quatre cotxes negres amb guardaespalles situats a les cantonades, mentre ell era dins, dos més custodiaven la porta. Va ser una de les seves habituals jugades brutes. El dia abans de la venda vaig sortir de l'empresa i ja no hi vaig tornar a entrar. Fins aleshores l'havien dirigit els meus oncles, amb una petita participació de la mare. Aleshores vaig anar a l'atur.

Foto: Francesc Rubí

Depuradora

? La depuradora es va retardar per la manca del col·lector del Pont Vell?

? Sí. Per fer un nou col·lector sota el Pont Vell calia rebentar la carretera just a l'entrada de Manresa. A l'alcalde Joan Cornet se li feia costa amunt. Va dialogar amb Josep Alabern i entre tots dos van aconseguir tirar a terra la fàbrica Argemí-Gallifa, de sota el Pont Vell, el 1985. Un cop enderrocada, van fer passar el col·lector pel canal de la turbina i així es van estalviar rebentar la carretera.

? Manresa tenia necessitat de fer una depuradora?

? Formava part de la nova política d'endreçar les coses i una d'elles era netejar els rius. No n'hi ha prou que a Barcelona tinguin l'aigua neta, sinó que el riu ha d'estar net en tots els trams. Les aigües residuals de Manresa van al Cardener, afluent del Llobregat, que és una de les fonts de proveïment de Barcelona. Va ser la primera a posar-se en servei a partir del Pla de Sanejament de Catalunya. Era una necessitat evident, però als primers temps d'estar de cap de Planta a la Depuradora de Manresa em vaig trobar amb una curiosa situació. Va venir Manel Poch, professor de la Universitat de l'Autònoma que feia el doctorat sobre el model matemàtic que descrivís el comportament de la qualitat de l'aigua en el Llobregat i em va dir que des que s'havia posat en marxa la depuradora de Manresa el riu havia fet un canvi impressionant. Al mateix temps estàvem en contacte amb el Servei de Vigilància d'Aigües de Barcelona que em deien que no notaven cap diferència amb el funcionament de la depuradora. Tots dos tenien raó: Poch, que ara és catedràtic de la Universitat de Girona, es mirava tot el recorregut del riu i veia que aigües avall de Manresa hi havia vida aquífera i en el tram final no es notava perquè el riu té una capacitat d'autoreparació, però d'Abrera en avall tots sabíem què passava!

? Oferia nous serveis?

? Sobretot molt assessorament a empreses perquè era una època en què aquestes van passar d'abocar lliurement allà on els semblava a haver de resoldre el seu problema. Va sorgir la Declaració d'Ús i Contaminació de l'Aigua (UCA): algunes empreses pagaven el cànon en funció de la càrrega contaminant que abocaven. Des d'Aigües de Manresa fèiem analítiques, que ens permetien conèixer la totalitat de les indústries significatives des del punt de vista de l'aigua comarcal. Els ajudàvem a fer declaracions i els donàvem suport. Elles ho agraïen. Va ser molt enriquidor.

? Com canvia la teva vida a partir de 1994?

? Vaig haver de delegar funcions de la depuradora i de les inspeccions a les indústries per anar ampliant l'equip. Tenia clars els conceptes d'aigües residuals i fer-me amb l'aigua potable no em va costar gaire. En aquells moments Fredi Puig també estava agafant més responsabilitats dins l'empresa, tant pel que feia a les obres com a l'explotació de les xarxes de distribució i clavegueram. Entre tots dos portàvem la part tècnica. Més tard, ho vam refundre i ens vam organitzar d'una forma diferent: Projectes i Obres. El Fredi i jo ens barallàvem molt perquè a tots dos ens importava la feina, però ens enteníem. Vam arribar a la conclusió que el que havíem de fer era complementar-nos. Hi he treballat molt a gust, tot i que som la nit i el dia.

Inundacions

? Què passava amb les contínues inundacions al passeig del Riu?

? Els desaigües que hi havia no eren suficients, estaven mal calculats i calia una neteja de manteniment. En el moment que vam agafar el clavegueram de Manresa el 2008, vaig aplicar la idea que els problemes s'han de prevenir. Quan un problema esdevenia per segona vegada em posava nerviós. El concepte de manteniment preventiu en contra del correctiu havia de prevaldre. Vam incidir-hi, però ens va costar molt perquè la mentalitat antiga era: ja ho arreglarem quan hi hagi el problema. Vam fer un projecte per millorar els desguassos i unes operacions de

manteniment preventiu com la neteja dels embornals i reixes. Es va fer un model hidràulic de funcionament del clavegueram per millorar els punts febles com el torrent de Predicadors. Com que el cànon de clavegueram es cobra amb el mateix rebut de l'aigua, aquests diners estan disponibles per a Aigües de Manresa, cosa que permet fer una planificació d'inversions en el clavegueram.

? Quines van ser les teves tasques com a director d'Explotacions?

? Aquests càrrecs eren models organitzatius. Pensats per l'Alabern responien a una situació momentània, ja que l'empresa anava creixent. Les decisions importants es prenen en el si del Consell de Direcció. Quan jo passo a la direcció d'Explotacions, el Fredi passa a ser director d'Infraestructures i constituïm un comitè de direcció, on s'hi van afegint Pep Ros, a la direcció de recursos, i Joan Flotats, director economicofinancer. Després Antoni Peña, com a cap de Personal i director de Recursos humans, que quan es va jubilar, va ser substituït per Montse Pujol. Aquest comitè, amb les seves variacions l'hereta l'actual gerent, Antoni Ventura, que incorpora un nou director, Abel-Joel Agelet, d'Informàtica i temes digitals. Quan ens vam jubilar el Fredi i jo, s'havia establert un Pla de Substitució, on es van nomenar uns sotsdirectors que poden anar passant a directors.

? En la teva darrera fase, ets director d'Operacions i adjunt a gerència?

? Sí, quan el Consell d'Administració em va apoderar. En definitiva, mentre estava sota l'Alabern amb el nou càrrec, també feia de gerent de portes endins, i ell, de conseller-delegat. Portava l'empresa: informàtica, compres, seguretat. En aquest cas feia més de gerent que de tècnic. Quan Josep Alabern plega i entra Antoni Ventura pacto amb ell anar deixant responsabilitats progressivament.

? El futur cap on va?

? Això ho hauries de demanar a l'alcalde o al Consell d'Administració. Quan va néixer Aigües de Manresa, els representants de l'Ajuntament eren minoria. Hi havia representants d'usuaris industrials, domèstics a través de les associacions de veïns, dels treballadors, de Caixa Manresa, plomistes... Ara com que dins el consell hi ha d'haver representants de tots els grups polítics, ha augmentat la presència municipal. S'han creat dos nous llocs de representants que tenen experiència en el món de l'aigua: Josep Alabern i Miquel Rovira, d'Eurecat. El futur sembla de continuïtat pel que fa a la filosofia d'empresa pública dedicada al ciutadà.

Foto: Francesc Rubí

No al CONGIAC

? Per què l'Ajuntament de Manresa s'ha retirat del CONGIAC?

? És un consorci d'ajuntaments per a la gestió pública del cicle de l'aigua. La veu cantant la portaven Manresa, Reus, Mataró, el Prat de Llobregat i Vilafranca del Penedès. Tots cinc ajuntaments tenien empresa municipal, cadascun amb la seva personalitat, tenien en comú que eren empreses del tot municipals. Aquest consorci tenia l'empresa GIACSA, que prestava el servei d'abastament en els ajuntaments del consorci que no tenien empresa municipal: la Seu d'Urgell, Collbató, Montornès del Vallés, Camprodon, Campdevànol... Com que GIACSA tenia poca capacitat, hi treballaven les empreses municipals. Aquest punt és el que els jutges a través de la Llei de la Competència deien que no estava bé. Però és molt discutible, perquè sobre el paper quadrava tot. Per resoldre el possible conflicte, el consorci va optar per anar capacitant GIACSA, a expenses de les empreses municipals. El que no entenc és per què aquests ajuntaments han de sortir del Consorci? Qui és un jutge o Aigües de Barcelona per aconseguir que un ajuntament surti d'una administració a la qual s'ha ajuntat voluntàriament?

? El dèficit de la Junta d'Aigües Potables va precipitar la municipalització?

? Exacte. La constitució d'Aigües de Manresa es va fer incorporant l'actiu i el passiu de la Junta d'Aigües Potables. És a dir, les canonades, els dipòsits i tota la infraestructura, però també el deute. Com a compensació a la Junta d'Aigües Potables es va constituir l'Associació de Propietaris Plomistes, que encara existeix, tot i que està desfasada, però no porta problemes. És a dir, els antics propietaris de la Junta d'Aigües Potables constituïts com a associació tenen un representant al Consell d'Administració d'Aigües de Manresa, que en aquests moments és l'arquitecte Jaume Espinal, i un descompte en el preu de l'aigua. Aquesta junta, de la qual soc tresorer, no té cap funció significativa. El pressupost és de 600 euros anuals.

Empresa pública

? Sempre us heu presentat com a empresa pública, però arreu figura que sou una empresa municipal privada.

? És pública. El nom de privada existeix perquè està sotmesa al règim privat, ja que es tracta d'una societat anònima; és a dir, els treballadors d'Aigües de Manresa no són funcionaris. Durant molt de temps vaig insistir a treure la definició de «municipal privada» i deixar-ho només en municipal. Però no es pot fer perquè en el Registre Mercantil figura com «Aigües de Manresa. Empresa municipal privada». No sé si ara ho han canviat en passar de municipal a plurimunicipal, perquè el gerent, amb bon criteri, volia treure el «de» i deixar la marca Aigües Manresa, per evitar que altres municipis com Sant Fruitós es poguessin queixar. De passada ja es podia treure «municipal» i «privada».

? Per substituir Josep Alabern semblava que el nou gerent series tu. Què va passar?

? El 2010, el Consell d'Administració presidit per l'alcalde Josep Camprubí em va apoderar com a part del relleu d'Alabern. Els poders no són per assistir al consell sinó per a la signatura de documents i altres funcions del funcionament de l'empresa. Alabern va ser un crac amb les sinergies i això li ha permès assolir grans objectius. Al final, el nou alcalde Valentí Junyent va tirar pel dret. Va convocar un concurs, que penso que no calia, perquè ja hi havia el relleu preparat. Vaig parlar amb l'alcalde i li vaig deixar clar que si em presentava era per servir i no per servir-me'n. Em va dir que calia fer un concurs i que no es podia fer per via directa. Però, jo estava dins, havia superat un procés de promoció i tenia l'aval del Consell d'Administració. Em vaig presentar i en el procés de selecció havia de quedar una terna on un tribunal decidia mitjançant una entrevista presencial. Segons em van dir, vaig obtenir la puntuació més alta, però no em van posar ni a la terna al·legant que no tenia caràcter; un motiu totalment subjectiu. Em va saber greu que l'alcalde no hagués estat clar amb mi i que li carreguessin el mort de dir-m'ho al regidor d'Hisenda, Josep

M. Sala, que m'ho va dir d'una manera ambigua. Vist a distància em van fer un favor.

? En el fons, es buscava un canvi dins l'empresa?

? Sí, Aigües de Manresa és el que volia i jo feia *pudor de toscano* i representava la continuïtat d'Alabern. Ara bé, crec que s'han equivocat, perquè Antoni Ventura està capacitat i és bona persona, però té la cultura empresarial d'Aigües de Barcelona, que és als antípodes de la que tenia Aigües de Manresa. L'avantatge és que Ventura ho ha vist i s'esforça a fer un canvi de cultura. Una de les primeres coses que va fer va ser canviar la imatge d'Aigües de Manresa.

El perfil

Foto: Francesc Rubí

Ricard Tomàs Puig neix a Manresa el 27 d'abril de 1956. Actualment viu a Ca l'Oller d'Aguilar de Segarra. De pares manresans, Josep i M. Roser. El pare va ser pèrit químic de la Pirelli i la mare va començar treballant a l'empresa de l'avi Lluís, Perfumeria Egrema i després va ser mestressa de casa. És el segon de quatre germans. Comença escola a les Dominiques i des dels sis anys va als Germans de La Salle dels Esquilets, fins a sisè de Batxillerat, i fa COU a l'institut Lluís de Peguera. El juny de 1979 obté el títol d'enginyer químic a l'Institut Químic de Sarrià, el juny de 1981 es diploma en Enginyeria del Medi Ambient i del gener al juliol de 2009 fa un postgrau de direcció d'empresa. Del gener de 1979 al juny de 1981 treballa d'ajudant tècnic a Egrema, on porta el control de qualitat de les primeres matèries i dels acabats. A l'atur estudia a Barcelona la diplomatura d'Enginyeria del Medi Ambient, al Col·legi d'Enginyers Industrials, amb Ignasi Perramon i Pep Centelles. Passa una temporada a Madrid, on fa un curs sobre operadors de plantes depuradores d'aigües residuals. Quan s'assabenta de la possible construcció d'una depuradora, se'n va a veure el gerent, Josep Alabern, que li diu: «No perdem el contacte». L'any 1981 es casa amb Rosa Vives Viladrich i el 1983 té bessonada: Ònia i Maria, i més tard la

Gemma, exregidora de la CUP a Manresa i membre de l'executiva d'Endavant. Del setembre de 1984 al juliol de 1985 treballa com a enginyer químic a Pirelli, on redacta les normes internes de qualitat. El juliol de 1985 entra com a cap de Planta de Depuració d'Aigües Residuals a Aigües de Manresa per posar en marxa les instal·lacions de la depuradora. El 1994, Alabern li encarrega fer-se també càrrec de la potabilització i abastament de l'aigua i desplaça el despatx als Dipòsits Nous. El 1995 és nomenat cap del Servei de Producció i Qualitat. L'abril del 2003 passa a director d'Explotació i l'abril del 2015 a director d'Operacions, adjunt a Gerència.

En la seva formació continuada participa en cursos sobre digestió anaeròbica, organitzats per l'Institut de Petroquímica Aplicada de la UPC, el 1988, 1989 i 1991. El 1993 participa en el Congrés de Medi Ambient Industrial a Terrassa, en les primeres jornades sobre problemàtica i tractament de residus generats per les explotacions agrícoles i ramaderes, i com a ponent en les primeres jornades d'introducció a les tecnologies de la depuració organitzades per l'Ajuntament de Manresa. També intervé en el curs sobre aigües residuals urbanes dins el màster de Tècnica de l'Aigua, organitzat per l'Institut de Tecnologia Modelització Ambiental, pertanyent a la UPC, en les edicions 1993 a 1997. Des de 1990 participa en cursos per a gestors de plantes depuradores. Obté el màster sobre tractament d'aigües residuals, i el 2001 participa en el programa de doctorat en Medi Ambient de la Universitat de Girona. El 2003 intervé en la primera jornada de tècniques de gestió de depuradores d'aigües residuals, organitzat pel Col·legi d'Enginyers de Camins de Barcelona. De 2003 a 2006 fa la diplomatura de postgrau en gestió medioambiental, impartit per les Cambres de Comerç. Del 2006 al 2010, el curs de Manipuladors de l'aigua, organitzat pel Consorci per la Gestió Integral d'Aigües de Catalunya. El 2010, participa en unes jornades sobre Tecnologies emergents en eficiència energètica per als municipis, a la IDEC de l'UPF. Ha participat com a docent en nombrosos seminaris, taules rodones, xerrades, conferències, postgraus, diplomatures, màsters i doctorats sobre tècniques de gestió de depuradores en aigües residuals i més tard es va especialitzar en totes les fases del cicle de l'aigua: abastament i distribució, sanejament, tarifes, reutilització i regeneració.